

ct

No ho direm en veu alta

de
Isabel Martí

(fragmento en valenciano / catalán)

NOTA DE L'AUTORA: Com que el personatge principal no és ningú, com que no hi ha protagonistes, com que la història que volem contar ens pertany a totes i a tots, siguem els que siguem i com siguem, s'ha decidit indicar cada intervenció només amb un guió inicial, sense precisar qui parla a cada moment. Podeu repartir les frases com vulgueu. Alguna vegada no ha quedat més remei que inserir la figura d'un adult, però en tot cas, eixa persona adulta serà representada pels membres de la classe, amb alguns elements que l'identifiquen com a adult. Semblar un adult no és gens difícil. Va pel món un bon grapat d'adults que en veritat no ho són. Fins i tot és interessant que no sempre siga la mateixa persona la que faça eixe personatge. Millor serà que vaja canviant de cos, no siga cosa que acabe per creure's més important que la resta. [...]

10.
LA PARAULA MO...

- No sabíem si contar esta part.
- Férem una votació.
- Alguns estàvem a favor.
- Altres en contra.
- La majoria no sabíem què votar.
- Als llibres amb els que aprenguérem a llegir, no venia a eixa paraula.
- Als dictats que copiàvem, no venia eixa paraula.
- A les redaccions que escrivíem, no venia eixa paraula.
- L'havíem escoltada a les pel·lis.
- Però les pel·lis són de mentida.
- I sempre són persones majors les que mo...
- Els xiquets no mo...
- No sabíem que els xiquets...
- Sí ho sabíem.
- Però no els d'ací.
- Què vols dir?
- Vull dir que a altres parts del món... però no ací.
- Per què no ací?
- Per què hi ha parts del món on poden mo... desaparéixer els xiquets i ací no?
- Jo no volia dir això.
- Aleshores, què volies dir?

- Esta no és la conversa que tinguérem en eixe moment.

Silenci.

- No. Després d'eixa paraula...
- Després es va fer un silenci.
- Un silenci gegant.
- Llarg.
- Més llarg que el dels exàmens.
- Més llarg que el de dormir.
- Un silenci llarg, més llarg que tota la nit.
- I no sabíem...
- I voldríem...
- Saber com...
- I per què...
- Però les respostes no farien més curt el silenci.
- Ni la nit.

LETI

Va ser un moment,
va ser un crit,
com una ona que et tomba,
i ja no saps què és dalt i què és baix.
No vaig tindre por.
No vaig tindre temps.
Va ser un moment.
No recorde res.
Ara estic ací.
Ara no sé on soc.

11.
CARRERA CONTRA EL TEMPS

- Nosaltres hauríem volgut parar el temps.
- Que el temps esperara que entenguérem que Leti...
- No ho digues.
- Que Leti ja no...
- No ho digues.
- Que Leti mai més...

TOTHOM
NO!

- Hauríem volgut parar el temps.
- Però Rosina va seguir parlant.

Tots miren a la que fa de mestra. La que fa de mestra mira al grup. Intenta parlar diverses vegades, però no pot. Finalment, es lleva els objectes de mestra i els llança al centre del cercle, s'abraça els genolls contra el pit i amaga el cap entre ells. La que està al seu costat li acarona l'esquena i fa un gest a la resta perquè continuen.

- Va dir que la trobaríem a faltar.
- Això ja ho sabíem.
- Va dir que sempre la recordaríem.
- Això també ho sabíem.
- Va dir que, si volíem, podíem fer alguna cosa per sentir-nos millor.

TOTHOM
(Plenes d'esperança) Quina?

- Ens va parlar d'una cerimònia.
- D'anar al cementeri.

- Jo no he anat mai al cementeri.
- Ni jo.
- Ni jo.
- A mi em fa por.
- A mi no.
- Ens va parlar de la família de Leti.
- De la família viva de Leti.
- Un llibre de records.
- Dels nostres records amb Leti.
- Records que només coneixíem nosaltres.
- Hi havia coses de Leti que no sabia la seua família!
- Nosaltres coneixíem una part de Leti única.
- Una part que els majors no coneixien.
- Perquè així com els majors tenen els seus secrets...
- ...nosaltres també tenim els nostres.
- Secrets tan importants com els seus.
- O més.
- I així com ells són un misteri per a nosaltres...
- ...nosaltres som un misteri per a ells.
- Si els majors, abans, han sigut xiquets.
- Sí, però ja no ho recorden.
- Rosina ens va dir que algun dia seríem adults.
- I ja no recordaríem com era ser xiquets.
- Impossible!

- Que no recordàriem el que ens agrada ara.
- El que ens fa por ara.
- El que ens posa contents o tristos.
- Impossible!
- Que no recordàriem com de tristos estem ara.
- Les coses que ens agradaven de Leti.
- Les coses bones que va fer per nosaltres.
- Ens va dir que quan fórem grans no recordàriem a Leti.
- Que ni tan sols recordàriem el seu nom.
- Impossible.
- Però no perquè ara no l'estimem...
- ... o perquè no siga important per a nosaltres,
- Sinó perquè la nostra memòria de xiquets encara ha de canviar molt.
- Com els nostres cossos.
- Com les nostres veus.
- La nostra memòria ha de deixar pas a molta informació.
- Moltes coses que ens fan falta per fer-nos grans.
- I eixes coses que vindran, soterraran les coses d'ara.
- Com la samarreta que es queda baix del tot, al cistell de la roba bruta...
- ...i mai entra en la rentadora.
- I fa tant de temps que no te la poses que un dia...
- ...un dia no t'enrecordes que la tenies.
- Perquè tens altres samarretes més noves...
- ...i aquella ja no te la fiques.

- Nosaltres no volíem pensar en Leti així,
- Com una samarreta bruta i vella al final del cistell.
- Impossible!
- Impossible oblidar a Leti.
- La seua melena bruna, curta i llisa...
- Sempre amb una cinta de setí al cap.
- Del mateix color que la roba que duia.
- Les seues ulleretes redones...
- ...que li feien els ulls molt grans.
- Com li agradava dibuixar.
- Com li agradava jugar a la goma.
- Com li agradava el formatge.
- Com li agradava cantar.
- I el seu riure.
- El seu riure així.
- Així, com si foren campanetes.
- Així...
- No, no era així.
- Hem perdut el riure de Leti!
- Ja comencem a oblidar!

TOTHOM

No!!!

- Rosina té raó. Si el temps continua igual...
- Si ha de seguir eixint el sol...

- Si la lluna continua creixent i decreixent...
- Si s'acurten els dies i s'acosta la tardor...
- Si prompte vindran les pluges...
- I la Nit de les Ànimes...
- I la Nit de Nadal...
- I Cap d'Any...
- I la Nit de Reis...
- I Falles...
- I Pasqua...
- I altra volta l'estiu...
- Si el temps no pot deixar de córrer...
- ...nosaltres hem de córrer igual que el temps.
- Comença la carrera.
- Ja!

Tots es posen a córrer sense sentit.

- Era una manera de parlar.

TOTHOM

Ah!

- Al temps no el guanyarem corrent.
- Al temps el guanyarem recordant.
- Com es recorda als que ja no estan?
- Les històries s'obliden.
- Però les podem escriure.
- Les cares s'obliden.

- Però les podem dibuixar i fotografiar.
- Les veus s'obliden.
- Però està aquella gravació...
- Aquella gravació!
- La cançó de la funció!
- La gravàrem a ella perquè tenia la millor veu.
- La gravàrem a ella perquè era la que se la sabia millor.
- I totes aprenguérem la cançó amb la seua veu.
- Posa-la, Rosina!
- Posa-la, Rosina!
- Volem escoltar la veu de Leti!

Sentim una gravació casera amb una xiqueta cantant una cançó. Tots escolten. Al final de la gravació una rialla ens acarona el cor.

- No s'ha perdut!
- La rialla de Leti no s'ha perdut.
- No recordava que reia al final de la gravació.
- Sentírem eixa cançó milers de vegades...
- ...i ningú recordava que acabava rient.
- Sí que corre el temps!
- Sí que corre l'oblit.
- Tinc una idea!
- Quina?
- Farem un arxiu, un arxiu de coses de Leti.
- Fotos.

- Dibuixos.
- Redaccions.
- Records.
- I la seua veu.
- I la seua rialla.
- Així, quan la trobem a faltar, podrem tornar a recordar-la.
- Amb tots els detalls.
- Tal i com la recordem ara.
- Ara que encara la recordem.
- I compartirem l'arxiu amb la seua família.
- I amb tots i totes les que vulguen recordar a Leti.
- Obrirem una caixa: la caixa de Leti.
- La posarem damunt del seu pupitre.
- I si recordem alguna cosa d'ella...
- ...l'escrivim i la guardem,
- La dibuixem i la guardem,
- L'enregistrem i la guardem.
- I si trobem una foto on ix ella...
- ...a la caixa.
- I si tenim algun objecte que ens recorde a ella...
- ...a la caixa.
- I si tenim por...
- ...a la caixa.

12.
TOTHOM HO SAP

En aquesta escena ja no estarem a la classe. Recordeu que açò no és cine, és teatre; el que significa que, si volem que el públic entenga que estem a un altre lloc, l'hem de suggerir. Tothom forma una cua que avança lentament.

- La caixa estava tancada.
- Hi havia una cua llarga.
- Hi havia moltíssima gent.
- La cua avançava molt a poc a poc
- Una cua de caps baixos.
- L'any passat, per la Nit de les Ànimes, férem a l'escola un cementeri.
- Amb làpides de cartró.
- Amb creus de cartró.
- Hi havia calaveres de plàstic.
- I teranyines per totes bandes.
- Hi havia carabasses amb somriures terrorífics.
- I rats penats.
- I bruixes.
- I fantasmes sota llençols blancs amb dos forats als ulls.
- El cementeri de veritat no s'assemblava en res al nostre.
- Sembla un jardí.
- Està molt net.
- Hi ha molta llum.
- I flors de colors.

- Nosaltres també duem flors de colors.
- I fan molt bona olor.
- Estem a la cua dels caps baixos.
- Tothom ens mira quan arribem.
- Hi ha molta, moltíssima gent.
- És com si, a la vegada que ens ho digueren a nosaltres, li ho hagueren dit al món sencer.
- Ahir, abans del pati, ningú sabia res.
- Ara tothom ho sap.
- Les altres classes ho saben.
- Els nostres pares ho saben.
- El meu equip de futbol.
- La meua classe de guitarra.
- El poble sencer ho sap.
- I ningú gosa mirar-nos als ulls.
- Ni somriure'ns.
- “Eixe xiquet anava a la seua classe.”
- “Aquella xiqueta era la seua amigueta.”
- Parlen entre ells.
- No parlen amb nosaltres.
- Tenen por.
- No saben què dir-nos.
- Nosaltres tampoc sabem què dir.
- Ara que sabem on està Leti, no sabem res més.
- Al final d'esta cua llarga estan els germans.

- Cada vegada estem més a prop.
- Però no volem arribar.
- Perquè no sabem què dir.
- Tenim por.
- La caixa està tancada.
- I nosaltres també.
- Ens han dit que podem dir: “ho sent”.
- “T’acompanye en el sentiment”
- “Que la terra li siga lleu”.
- A nosaltres ens sembla que dir això és com no dir res.
- Cada volta estem més i més a prop.
- La caixa està tancada.
- I nosaltres també.

Una somriu, tracta d’aguantar el riure, cada volta li costa més.

- Què fas?
- No pots!
- Estem de dol!
- Què veus?
- S’imagineu a Leti vestida amb un llençol blanc?

La imatge els fa somriure,...

- Seria un llençol ben polit.

...els fa riure un poc...

- Amb forats per als ulls.

...els fa riure més...

- I les seues ulleretes.

...els fa riure més encara...

- I una cinta de setí blanc al cap.

...els fa anar a bacs...

- per aguantar-se el llençol, no li anara a caure.

...tots riuen. No riuen de Leti, per descomptat que no, riuen en recordar que foren feliços amb ella. A poc a poc es van calmant, els seues riures es retiren i deixen al descobert, com una ona a la platja, el riure etern de Leti, que dobla com les campanetes des de més enllà de la caixa tancada.

- Els germans ens miren.
- Ja ens toca.
- Potser s'han enfadat.
- Se suposa que en un cementeri no has de riure.
- Però no semblen enfadats.
- Semblen cansats.
- Infinitament cansats.
- Tanmateix, ens miren.
- Nosaltres també ens mirem.
- Ens mirem entre nosaltres, callats.
- No sabem qui va ser.
- Això no importa.
- Però un de nosaltres els va dir...
- Leti no està en eixa caixa.
- Està en la nostra.
- I un dels germans va dir: quina caixa és eixa?

- Ja la voreu.
- I van somriure.
- Van somriure!
- Gràcies a nosaltres van somriure.